

"קודשא בריך הוא - לבא בעי"

הרב פרופ' דניאל הרשקוביץ

רבי יהודה ברבי אלעאי דורש בגמרא בבא מציעא דף ל"ג ע"ב: "מאי דכתיב (ישעיהו נ"ח, א): "הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם"? "הגד לעמי פשעם" - אלו תלמידי חכמים, ששגגות נעשות להם כזדונות... רש"י מסביר במקום כי הקב"ה קורא את חטאתם של תלמידי החכמים פשע.

מה הוא חטאם של תלמידי החכמים, עליו מדבר הנביא ישעיהו? הלוא הנביא מדבר שם באנשים גדולים, שהרי "ואותי יום יום ידרשון וידעת דרכי יחפצון כגוי אשר צדקה עשה ומשפט אלקיו לא עזב ישאלוני משפטי צדק קרבת אלקים יחפצון" (שם, פס' ב')!

אלא, שלאנשים גדולים אלו יש טענה: "למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע?" (שם, פס' ג'). כאן הוא החטא! שורש טעותם של תלמידי החכמים הוא בהתייחסותם אל הצום - "הן ביום צמכם תמצאו חפץ וכל עצביכם תנגשו. הן לריב ומצה תצומו ולהכות באגרף רשע לא תצומו כיום להשמיע במרום קולכם. הנה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכף כאגמן ראשו ושק ואפר יציע הלזה תקרא צום ויום רצון לה. הלוא זה צום אבחרהו פתח חרצבות רשע התר אגדות מוטה ושלח רצוצים חפשים וכל מוטה תנתקו. הלוא פרס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם" (שם, פס' ג-ז). כאן הבעיה: הצום אינו אלא אמצעי לפתח את חרצובות הלב, שכן "קודשא בריך הוא - לבא בעי" (ילקוט שמעוני שמואל א' רמז קכ"ד), ואילו אנשים נוטים להתרכז בצום ובעינו, הופכים את האמצעי לתכלית ומתעלמים מן התכלית, שהיא: "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעלם" (דברים ה' כ"ה). אכן, כך מסביר רש"י על הגמרא בבא מציעא את חטאם של תלמידי החכמים: "שהיה להם לתת לב בטעמי משנתם שיבררו להם על העיקר, ולא יורו הלכה מתוך משנה שאינה עיקר".

בימי אלול אלו, כאשר אנו מתכווננים לימי הדין, לכתיבה בראש השנה והחתימה ביום צום כיפור, עלינו לשאול, אם כן: כיצד מעוררים את הלב?

תשובה לכך נמצא בענין אחר בו הלב ממלא תפקיד מרכזי. הלב הוא גם סוד עמידתנו במלחמה, שהרי "וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך: כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה, ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים - היו מתגברים, ואם לאו - היו נופלים" (גמרא ראש השנה דף כ"ט ע"א). כיצד מעוררים את הלב במלחמה? הרלב"ג על יהושע ו', ג', מסביר את תקיעות השופר שקדמו להפלת חומותיה של יריחו: "והנה הסכים השם יתברך שיעשה זה המופת באמצעות זאת התרועה הגדולה כדי שיתעוררו ישראל ויקיצו משנת תרדמתם ויתנו אל לבם ענין אלו הנפלאות העצומות". תקיעות השופר מחרידות את הלב, שהרי "אם תקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (עמוס ג', ו'). תקיעות השופר הפילו, איפוא, את חומות הלב, וכשחומות הלב נופלות - נופלות גם חומות יריחו ומנצחים במלחמה.

כמו במלחמה עם האוייב מבחוץ כך גם במלחמה עם האוייב מבפנים, במלחמת היצר. תקיעות השופר אמורות לעורר את הלב ולהחרידו מתרדמתו, וכפי שכותב הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ג' הלכה ד': "אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב - רמז יש בו, כלומר: עוררו ישינים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם... הביטו לנפשתיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה". יש הנוהגים (נוסח ספרד) לומר אחרי התקיעות: "ובכן יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שיעלו אלו המלאכים היוצאים מן השופר... לפני כסא כבודך, וימליצו טוב בעדנו לכפר על כל חטאתינו". ראוי לכולנו לבוא בדרישות לא רק מן המלאכים אלא, ובעיקר, מעצמנו, מלבותינו. יהי רצון שנזכה כולנו לשעבד את לבנו לאבינו שבשמים, ולשוב אל הקב"ה בתשובה שלמה.

אנו מאחלים לכל קהילת אחוזה, בתוך כלל ישראל, כתיבה וחתימה טובה. תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה.